

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Tomáše Rychlého a soudců JUDr. Václava Štencla a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobců **a) P. P., b) T. S., c) PaedDr. Mgr. V. P.**, všech vystupujících jako přípravný výbor církve a náboženské společnosti Ecclesia Risorum a zastoupených JUDr. Milanem Štembergem, advokátem se sídlem Kladno, Cyrila Boudy 1444, proti žalovanému **Ministerstvo kultury**, se sídlem Praha 1, Maltézské náměstí 1, o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 4. 5. 2022, č. j. 8 A 83/2020 - 45,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Ministr kultury rozhodnutím ze dne 28. 5. 2020, č. j. MK 23706/2020 OLP, zamítl rozklad přípravného výboru církve a náboženské společnosti Ecclesia Risorum a potvrdil rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 28. 1. 2019, č. j. MK 8004/2019 OC, o zamítnutí návrhu na registraci Ecclesia Risorum podle § 14 odst. 3 ve spojení s § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). Důvodem pro zamítnutí návrhu byl závěr, že Ecclesia Risorum nenaplňuje znaky církve či náboženské společnosti. Proti rozhodnutí ministra kultury podali žalobci žalobu, kterou Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) shora označeným rozsudkem zamítl.

[2] Městský soud dospěl k závěru, že žalovaný může a musí posuzovat, které skupiny mají objektivní znaky církví a náboženských společností. Pro to, aby mohla být skupina zaregistrována, nestačí, aby se sama chápala jako církev a náboženská společnost. Správní orgány správně vycházely z toho, jak je pojem církve a náboženské společnosti chápán v současné české společnosti, resp. právním prostředí. Jestliže konstatovaly, že Ecclesia Risorum se tomuto chápání vymyká, což připustili i žalobci, pak jednaly v souladu se zákonem. Žalobci zaměňují registraci církve či náboženské společnosti se samotnou její existencí, resp. se svobodou náboženského vyznání. K možnosti realizovat svobodu náboženského vyznání není registrace nutná a stát do této činnosti nezasahuje s výjimkou případů podřaditelných pod § 5 zákona o církvích a náboženských společnostech. Chce-li však církev či náboženská společnost existovat a fungovat nad rámec toho (tj. působit „navenek“), musí respektovat fakt, že tím přesáhne do sféry světské, a v míře tohoto přesahu musí respektovat pravidla sekulárního zákonodárství.

[3] Proti tomuto rozsudku podali žalobci (dále jen „stěžovatelé“) kasační stížnost z důvodů podřaditelných pod § 103 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

[4] Stěžovatelé považují za základní otázku, zda zákonné a ústavní ochrany jako církve a náboženské společnosti požívají i sdružení osob, které jsou založeny na vyznávání jiné víry (náhledu na svět a jeho zákonitosti) než víry založené na křesťanské tradici. Odpověď na tuto otázku musí být kladná. Stěžovatelé odmítají akceptovat závěr, že jejich víra není náboženská proto, že „*věří v něco jiného, než co považuje [městský soud] za víru*“. Tento postoj městského soudu je nezákonný a neústavní. Závěry správních orgánů i městského soudu stojí jen na tom, že Ecclesia Risorum je „*církev odlišující se od ostatních a nesplňující představy běžné středoevropskému vnímání světa o obvyklé církvi*“. Návrh byl tedy zamítnut z důvodu, který nepřipouští ani zákon, ani Listina základních práv a svobod. Skutečným důvodem není to, že by Ecclesia Risorum nebyla církví, ale to, že je církví jinou než již registrované. To, že vnímá transcendentno jinak než znalec, správní orgány a městský soud, není důvodem pro odepření registrace. Pojem „církev a náboženská společnost“ je nutno vykládat co nejvíce široce, a nejen tak, že se jedná o církve věřící způsobem obdobným jako ostatní. Ustanovení obecného práva musejí být vykládána ve prospěch svobody vyznání, tj. v pochybnostech ve prospěch co nejširší náboženské svobody. V situaci, kdy náboženské ochrany požívají církve akceptující svět stvořený jediným bohem, svět ovládaný mnoha soupeřícími bohy i svět existující bez boha, stěžovatelé nerozumí tomu, proč této ochrany nemůže požívat náboženské sdružení založené na Absurdnu, s nímž je kontakt zprostředkováván prostřednictvím smíchu. Závěrem se žalobci pozastavují nad bagatelizací významu registrace církve a náboženské společnosti ze strany městského soudu. Bylo zde historické období vyznačující se tím, že církve nekatolické sice mohly fungovat, ale nemohly například mít kostelní věže a vyzvánět zvony. Stěžovatelé se cítí být v obdobné situaci.

[5] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že jednou z podmínek registrace církve a náboženské společnosti je to, že společenství osob usilující o registraci je církví a náboženskou společností podle § 3 písm. a) zákona o církvích a náboženských společnostech. Dokladem toho, že žalovaný vykládá tento pojem dostatečně široce, je i registrace již tří církví a náboženských společností vyznávajících buddhismus a jedné

pokračování

vyznávající hinduismus. Ty není možné považovat za náboženství ve středoevropském kontextu, resp. „z pohledu křesťanství“, potažmo jako „tradiční“. Žalovaný dále ve shodě se žalobou napadeným rozhodnutím hodnotí naplnění jednotlivých znaků církve, respektive náboženské společnosti v případě Ecclesia Risorum. Zamítnutím návrhu na registraci žalovaný neznemožnil jejím stoupencům realizovat víru, a neomezil tak svobodu náboženského vyznání. Účelem vzniku Ecclesia Risorum nebylo vyznávání náboženské víry. Smyslem návrhu na registraci je prosazení záměrů, které náboženský charakter postrádají (právo smát se na fotografii pořízené k úřednímu účelu). Žalovaný proto závěrem navrhuje, aby byla kasační stížnost zamítnuta.

[6] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3 věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4 věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2 věty první s. ř. s. Za žalovaného Nejvyšší správní soud považoval Ministerstvo kultury, neboť ministr kultury při rozhodování o rozkladu vystupoval toliko jako vykonavatel pravomoci Ministerstva kultury, které jako celek představuje správní orgán, který rozhodnutí o rozkladu vydal ve smyslu § 69 s. ř. s. (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 6. 2019, č. j. 9 As 28/2018 - 37; všechna zde citovaná rozhodnutí soudů jsou dostupná na www.nssoud.cz, <http://nalus.usoud.cz>, respektive <http://hudoc.echr.coe.int>).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Stěžovatelé především namítají, že městský soud i žalovaný mají za to, že Ecclesia Risorum nenaplnuje znaky církve a náboženské společnosti proto, že neodpovídá jejich představě, respektive běžné či středoevropské představě o církvi, náboženské společnosti, potažmo víře.

[9] Tyto námitky nejsou důvodné.

[10] Žalovaný v nyní posuzované věci hodnotil otázku, zda Ecclesia Risorum představuje církev a náboženskou společnost ve smyslu § 3 písm. a) zákona o církvích a náboženských společnostech především na základě znaleckého posudku zpracovaného Mgr. et Mgr. Milošem Mrázkem, Th.D. Stěžovatelé pak v žalobě nijak konkrétně nerozporovali hodnocení jednotlivých znaků církve či náboženské společnosti ani dílčí úvahy a závěry znalce. Své námitky formulovali spíše obecně s tím, že žalovaný vykládá pojmy *církev* a *náboženská společnost* chybně, příliš úzce a v rozporu s ústavně zaručenou svobodou náboženského vyznání. Městský soud proto logicky neopakoval konkrétní úvahy týkající se naplnění kritérií obsažených v § 3 písm. a) zákona o církvích a náboženských společnostech ze strany Ecclesia Risorum a zaměřil se na otázku, zda byl obecně výklad přijatý žalovaným správný a ústavně konformní. Uvedl pak mimo jiné, že správní orgány postupovaly v souladu se zákonem, jestliže nevyhověly návrhu na registraci Ecclesia Risorum proto, že nevyhovuje aktuálním představám o církvi. Jednalo se však zjevně pouze o zjednodušující shrnutí, které rozhodně neznamenalo, že by správní orgány či městský soud rozhodovali toliko na základě vlastních (resp. obecných či „středoevropských“) vágních představ o tom, co je víra, církev a náboženská společnost. Městský soud jasně uvedl, že rozhodné je právní zakotvení pojmů církev a náboženská společnost v § 3 písm. a) zákona

o církvích a náboženských společnostech. Citoval přitom stěžejní úvahy Nejvyššího správního soudu vyjádřené v rozsudku ze dne 26. 8. 2021, č. j. 5 As 202/2020 - 52 (publikován pod č. 4244/2021 Sb. NSS), které jsou na posuzovanou věc plně přílehlivé.

[11] Podle § 3 písm. a) zákona o církvích a náboženských společnostech se rozumí „*církev a náboženskou společností dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování, duchovní služby a případně obecně prospěšné činnosti*“.

[12] Významem tohoto ustanovení pro řízení o registraci církve či náboženské společnosti se zabýval Nejvyšší správní soud v již citovaném rozsudku č. j. 5 As 202/2020-43, v němž uvedl, že uvedené ustanovení „*svým obsahem rozhodně není legislativní zkratkou, ale pro účely daného zákona definuje pojem církev a náboženská společnost, jehož naplnění přísluší správnímu orgánu zkoumat na prvním místě. Striktně vzato totiž nejde o žádnou další podmínku pro registraci církve, nýbrž o základní předpoklad, bez jehož splnění není možné o registraci vůbec uvažovat. V opačném případě by byl v podstatě popřen samotný smysl a účel § 3 písm. a) zákona o církvích a náboženských společnostech, kterým je vymezení základních znaků definujících církev či náboženskou společnost. Z hlediska práva předmětné ustanovení nepředstavuje žádnou nebezpečnou definici, jak naznačuje stěžovatel, ale jedná se o standardní legální definici, jež jako základní znaky církve vymezuje: dobrovolné společenství (fyzických) osob, vlastní strukturu, orgány, vnitřní předpisy, náboženské obřady a projevy víry s tím, že právě vyznávání určité náboženské víry je účelem založení tohoto společenství.*“

[13] Ochrana náboženské víry vyplývá z čl. 15 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „*[s]voboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání*“, a jejího čl. 16 odst. 1, podle kterého má každý „*právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadů*“. Článek 15 odst. 1 tedy upravuje vnitřní aspekt víry (*forum internum*), a čl. 16 odst. 1 naopak její projevy, tedy aspekt vnější (*forum externum*), přičemž obě tyto složky jsou navzájem provázané a neoddělitelné (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 6/02, č. 4/2003 Sb.).

[14] Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod upravuje ochranu obou aspektů náboženského vyznání ve svém čl. 9 odst. 1, podle kterého má každý „*právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevovat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů*“. Jak ve své judikatuře dovodil Evropský soud pro lidská práva (dále jen „*ESLP*“), svoboda myšlení a svědomí (tj. přesvědčení) se od názorů a myšlenek ve smyslu čl. 10 odst. 1 Úmluvy chránícího svobodu projevu liší tím, že dosahují určité míry naléhavosti, vážnosti, soudržnosti a důležitosti (*cogency, seriousness, cohesion, importance*; srov. *Campbell a Cosans proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 25. 2. 1982, č. 7511/76 a 7743/76). Právě tím se liší například filozofické přesvědčení od prostého názoru.

pokračování

[15] Obdobný závěr neplatí podle judikatury ESLP pouze pro přesvědčení, ale rovněž pro náboženské vyznání (srov. *Leela Förderkreis E. V. a další proti Německu*, rozsudek, 6. 11. 2008, č. 58911/00, § 80). Pokud dosahuje náboženské vyznání určité míry naléhavosti, vážnosti, soudržnosti a důležitosti, pak stát nemůže hodnotit jeho legitimitu, naopak musí být neutrálním a nestranným pořadatelem provozování různých náboženství (viz *Bayatyan proti Arménii*, rozsudek ze dne 7. 7. 2011, č. 23459/03).

[16] Jak vyplývá již z výše uvedeného, pouhé naplnění kritérií naléhavosti, vážnosti, soudržnosti a důležitosti ještě neindikuje, že se jedná o náboženské vyznání, neboť se rovněž může jednat o pouhé přesvědčení. Zákon o církvích a náboženských skupinách přitom upravuje sdružování za účelem projevování náboženské víry, nikoliv za účelem projevování přesvědčení, kterému také náleží ochrana podle čl. 9 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 15 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

[17] Jednoznačná definice náboženství není zachycena ani v zákonné úpravě, ani v judikatuře vnitrostátních správních soudů či ESLP. Pojem náboženství je bezesporu nutno vykládat široce, aby z něj nebyly vyloučeny skutečné víry, které neodpovídají již dlouho fungujícím a tradičním náboženstvím. Například není možné podmínit náboženství vírou v božstvo, což by vylučovalo jiná než teistická náboženství. Zároveň však nelze vykládat náboženství natolik široce, aby se zcela smyla hranice mezi ním a *svědomím* či *myslením*, tj. přesvědčením. Jinak by bylo nutno registrovat jako náboženskou skupinu nebo církev v rozporu se základním posláním těchto asociací rovněž spolky zastávající určité filozofické přesvědčení nebo vědecké teorie. Pod ochranu přesvědčení podle čl. 9 Úmluvy přitom spadá např. veganství [rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva (dále jen „EKLP“) ze dne 10. 2. 1993, *C. V. proti Spojenému království*, stížnost č. 18187/91], pacifismus (*Arrowsmith proti Spojenému království*, zpráva EKLP ze dne 12. 10. 1978, č. 7050/75] nebo komunismus (*Hazar, Hazar a Acik proti Turecku*, rozhodnutí EKLP ze dne 11. 10. 1991, č. 16311/90, 16312/90 a 16313/90).

[18] Nejvyšší správní soud proto v rozsudku ze dne 10. 3. 2023, č. j. 5 As 21/2022 - 83, jako inspiraci využil judikaturu federálních soudů Spojených států amerických, konkrétně ve věci *United States v. Meyers*, 906 F. Supp. 1494 (D. Wyo. 1995). Poukázal přitom na několik zásadních indicí svědčících o náboženské podstatě vyznání. Ony indicie lze shrnout tak, že náboženská víra 1) je metafyzická, 2) věnuje se zásadním otázkám, jako je život, smrt či smysl bytí, 3) je komplexní a 4) stanovuje morální či etický systém. Zdůraznil však zároveň, že se jedná o výčet demonstrativní.

[19] Ministr kultury v nyní projednávané věci při posuzování důvodnosti návrhu na registraci hodnotil řadu skutečností. Vzal například v úvahu, že prameny věrouky Ecclesia Risorum vznikly až v souvislosti s návrhem na registraci, jde o dobrovolné sdružení osob bez ohledu na jejich příslušnost k víře a náboženství (náboženská věrouka proto není předmětem zájmu Ecclesia Risorum), projevy stoupenců a jejich shromáždění nemají náboženský charakter, jeho účelem není vyznávání náboženské víry jako světonázorového přesvědčení o transcendentních záležitostech se systémem zásad. Podle ministra kultury chybí Ecclesia Risorum komplexnost (ucelená představa o světě, životě a jeho smyslu, smrti

apod.), nepřináší systém norem chování, způsobu života, nevyjadřuje se k tomu, co je dobré a špatné, morální a nemorální, spravedlivé nebo nespravedlivé. Jelikož stěžovatelé jednotlivé dílčí závěry ministra kultury konkrétně nerozporují, odkazuje Nejvyšší správní soud v podrobnostech na strany 9 až 13 žalobou napadeného rozhodnutí, kde jsou uvedené závěry podrobněji zdůvodněny.

[20] K obecněji pojatým kasačním námitkám pak musí soud konstatovat, že závěry ministra kultury shrnuté v předchozím odstavci plně odpovídají shora popsáním judikaturním východiskům, a respektují tudíž také ochranu náboženské víry vyjádřenou v čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Důvodem pro zamítnutí návrhu na registraci Ecclesia Risorum a stejně tak důvodem pro zamítnutí žaloby stěžovatelů nebylo zjištění, že se jedná o církev odlišující se od ostatních a nesplňující běžné či stredoevropské představy o církvi a víře. Důvodem byla skutečnost, že Ecclesia Risorum není církví ani náboženskou společností ve smyslu § 3 písm. a) zákona o církvích a náboženských společnostech; toto ustanovení přitom žalovaný i městský soud vyložili ústavně konformním způsobem. Městský soud tedy nepochybil, jestliže žalobu v projednávané věci zamítl.

[21] Pro úplnost Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že rozsudek městského soudu ani rozhodnutím ministra kultury stěžovatelům nijak neupírá jejich životní postoj založený na úsměvu, smíchu a obecně pozitivním přístupu k životu za všech okolností. Chápe i to, že někteří lidé mohou vnímat jako nepříjemné, jsou-li žádáni, aby se při focení na úřední doklady neusmívali. Usilují-li však o změnu právní regulace (resp. *de facto* o vynětí z její osobní působnosti), protože ji nevnímají jako prospěšnou či smysluplnou, účelové založení „náboženské společnosti“ zcela jistě není legitimní cestou, jak takového cíle dosáhnout.

[22] Na základě výše uvedeného dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. *in fine* zamítl.

[23] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelé neměli ve věci úspěch, nemají proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný sice měl ve věci plný úspěch, nevznikly mu však žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že se žádnému z účastníků náhrada nákladů řízení nepřiznává.

Poučení : Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 22. února 2024

JUDr. Tomáš Rychlý
předseda senátu